

Andrzej F. Dziuba

"Responsibility and Christian ethics",
William Schweiker, Cambridge 1999 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 71/3, 230-232

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

krytych i zakodowanych w elementach wspólnych dla etyki oraz szeroko doświadczanych wydarzeń życiowych. Zatem bardziej, a może przede wszystkim chodzi o wskazanie obecności Boga w realiach zobowiązań etycznych i życia, co współcześnie jest tak ważnym i oczekiwanym świadectwem chrześcijańskim, także wobec niechrześcijan. Przecież dziś bardziej czytelne są świadectwa życia niż głosiciele i ich słowa.

Dziś stosunkowo łatwo obserwuje się, że często zmienia się społeczny i religijny system i kodeksy moralne, a jednocześnie zmienia się wraz z nimi praktyka życia. Mimo wszystko swoista, choć różnie rozumiana podległość autorytetom nadal pozostaje, a czasem wręcz przybiera formę mechanicznej lojalności we wzajemnych relacjach, w wolności zaakceptowanych dzieł antropologicznych.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa

William SCHWEIKER, *Responsibility and Christian Ethics*, University Press, Cambridge 1999, ss. 255.

Refleksja wokół życia, a zwłaszcza konkretnych postaw ludzkich, tak indywidualnych jak i zbiorowych, generalnie zawsze będzie miała mniej lub bardziej bezpośrednio odniesienie do pytań i problemów etycznych. To przecież ważny element całej antropologii filozoficznej oraz teologicznej, a w tym także chrześcijańskiej. Oczywiście zazwyczaj składa się na to szeroki kompleks szczegółowych zagadnień, które – jakby w pewnym sensie – są swoistym modelem i wzorcem, do którego przykłada się osobowe, indywidualne wyrazy zachowań i postaw. Naturalnie nie można tu zapomnieć także i o szerokich odniesieniach społecznych oraz wspólnotowych.

Prezentowana książka pt. *Responsibility and Christian Ethics* ukazała się, jako szósty tom w znanej serii *New Studies in Christian Ethics* wydawanej przez Robin Gill. Jej autor, William Schweiker, jest znanym i cenionym profesorem etyki teologicznej na University of Chicago. Opublikował on obok innych prac m.in. cenne studium *Mimetic Reflections: A Study in Hermeneutics, Theology and Ethics* (1990). Jest cenionym autorytetem w swojej dziedzinie oraz chętnie zapraszany wykładowcom jak i uczestnikami licznych kongresów oraz sympozjów międzynarodowych.

Po schematycznym spisie treści (s. IX) zamieszczono ogólne wprowadzenie wydawcy (s. XI-XIII) oraz podziękowania (s. XIV).

Zasadnicza zawartość książki składa się z wprowadzenia (s. 1-5) oraz trzech części, które z kolei podzielone zostały na rozdziały oraz dalsze mniejsze bloki tematyczne.

Od strony technicznej dodano jeszcze wykaz przypisów (s. 228-244), wybór bibliografii (s. 245-251) oraz indeks (osobowy i rzeczowy) (s. 252-255).

Pierwsza część książki nosi tytuł: *Kontekst odpowiedzialności* (s. 7-52). Rozdział pierwszy stanowi krytyczną analizę tradycyjnej idei odpowiedzialności w porządku wyjaśniania wartości we współczesnym życiu i ukazaniu dlaczego idea odpowiedzialności pozostaje niewystarczającą we współczesnej etyce, nie tylko religijnej. Natomiast kolejny rozdział jest poświęcony ukazaniu najważniejszych idei, założeń i rozróżnień w nowej chrześcijańskiej etyce odpowiedzialności. Trzeba przyznać, iż rozdziały te stanowią swoiste wprowadzenie do dalszych analiz i badań proponowanych przez W. Schweikera.

Teoria odpowiedzialności to tytuł drugiej części omawianej książki (s. 53-185). Pierwszy z rozdziałów, a w kolejności trzeci w całej rozprawie, jest analizą lingwistyczną oraz konceptualną idei odpowiedzialności we współczesnym moralnym wykładzie etyki z elementami samej idei zwłaszcza w etykach zachodnich. Rozdział czwarty to typologia analiz teorii odpowiedzialności. Jakby przeegzaminowano tutaj niektórych myślicieli, którzy mają największy wkład do analiz tej książki, w zakresie głównego jej tematu.

Natomiast końcowa część studium W. Schweikera opatrzona została tytułem *Źródła odpowiedzialności* (s. 187-227). Bada je on, ale tylko ze strony perspektywy teologicznej. Najpierw przeanalizowano najnowsze słynne na Zachodzie opracowanie Hansa Jonasa, zwracając uwagę w ósmym rozdziale na siłę, odpowiedzialność i boskość.

Jak wyraźnie zaznacza sam autor prezentowana książka jest poświęcona moralnej odpowiedzialności i etyce chrześcijańskiej (s. 1). Natomiast dość liczna refleksja teologiczna bazuje wokół wielorakich współczesnych kwestii typowych dla tego nurtu teologii oraz wielorakich odczuć kulturowych i społecznych.

Widać, że W. Schweiker proponuje przemyślenia dotyczące władzy, moralnej identyczności i etyki normatywnej z odniesieniem ich do rozwoju teorii odpowiedzialności z teologicznego punktu widzenia. Chrześcijaństwo ma tutaj swoją niezaprzeczalną rolę w realizacji przykazań oraz całej refleksji na temat moralnej odpowiedzialności. Sama odpowiedzialność pozostaje zawsze ważnym elementem wszelkiej refleksji etycznej.

Współczesna koncepcja odpowiedzialności staje m.in. wobec drastycznej sytuacji władzy, także pojętej w sensie technologicznym. Ostatecznie jednak, jak wskazuje W. Schweiker chrześcijańska moralność ma wiele do zaoferowania współczesnej wizji odpowiedzialności oraz szeroko pojętej moralności. Odpowiedzialność zdaje się jawić jako jedno ze szczególnie zobowiązujących wyzwań do przyszłych pokoleń.

Autor w całej pracy odważnie dotyka natury, źródeł i implikacji odpowiedzialności. Jest krytyczny wobec tradycyjnej i w znacznym stopniu zawężonej jej wizji, oraz uważa, iż generalnie nie odpowiada ona jednak kompleksowej wizji współczesnej rzeczywistości, którą W. Schweiker stara się określić, zwłaszcza w sensie lingwistycznym.

W. Schweiker jawi się w swej pracy jako erudycyjny, inteligentny i odpowiedzialny badacz wielu trudnych, a zarazem podstawowych kwestii wielu elementów współczesnych koncepcji etycznych i moralnych. Etyka chrześcijańska pozostaje tu nadal podstawowym elementem wszelkiej refleksji wokół szeroko pojętej odpowiedzialności.

Praca anglikańskiego autora jawi się jako niezwykle kompetentna, zwłaszcza w obrazie analistycznym i jednocześnie także syntetycznym. To znakomita refleksja wokół odpowiedzialności. To doskonała i zarazem twórcza synteza wokół natury, źródeł i implikacji kwestii odpowiedzialności.

W wykorzystanej bibliografii można zauważyć liczne pozycje zachodniej tradycji chrześcijańskiej, dzieła filozoficzne, zwłaszcza z zakresu etyki, myśl judaistyczną, polityczne teorie odnoszące się do etyki odpowiedzialności. Brak prawie zupełnie tradycji wschodniego chrześcijaństwa. Miło natomiast odnotować, iż przywołano kilkakrotnie R. Ingardena. Zreszta jedynego autora z Polski, choć z powołaniem na publikacje w językach obcych.

Lektura prezentowanej książki jakby bezpośrednio prowadzi do dwóch podstawowych dzieł kard. K. Wojtyły *Miłość i odpowiedzialność* oraz *Osoba i czyn*. Tam należy oczekiwać i szukać podstaw papieskiej refleksji, tak filozoficznej jak i teologicznej, wokół tych antropologicznych kwestii. Tam zresztą stają zasadnicze zręby i ogólne idee jego całej koncepcji systemu etycznego, który tak odpowiedzialnie rozwija jako papież. Ostatecznie książka W. Schweikera jawi się jako znakomita analiza, a zarazem i synteza literatury dotyczącej odpowiedzialności. Kreatywny charakter tej publikacji zachęca do lektury. Jest ona szansą odpowiedzialnego wnikięcia w zagadnienie postawione w tytule książki.

Całość lektury prezentowanej książki pokazuje, iż mimo koncentracji na etyce chrześcijańskiej, jest ona otwarta na każdego człowieka, który staje wobec problemu odpowiedzialności. Jest to bowiem rzeczywistość związana z moralną refleksją nad egzystencją każdej ludzkiej istoty, niezależnie od przekonań religijnych, filozoficznych czy społecznych oraz kulturowych.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa

Jacek KUCHARSKI (zebr. i oprac.), *Śladami Jezusa*, Biblioteka Pielgrzyma 5, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2001, ss. 187 + fot.

Przygotowania do obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, a następnie jego uroczyste przeżywanie, zwróciły uwagę chrześcijan na historię oraz geografie zbawienia. W bulli *Incarnationis mysterium*, ogłaszającej Wielki Jubileusz, Jan Paweł II wypuklił, „pewne znaki, które są świadectwem wiary i wspomagają religij-